

L 2 Čeština jako jazyk syntetický

1. **Morfologie:** lingvistická disciplína, která se zabývá **STRUKTUROU a TVAREM** (formou) **SLOVA** (= morfologie **formální**) a **fungováním** těchto tvarů (forem) ve větě (= **funkční morfologie**).

Italská lingvistika zahrnuje do morfologie také slovtvorbu. Rozlišuje zde proto dvě oblasti morfologie:

- a) Morfologie **flektivní** (morfologia **flessiva**) (srov. česká morfologie)
- b) Morfologie **lexikální** (morfologia **lessicale**) (srov. česká slovtvorba, která je součástí lexikologie)

2. **Charakteristické rysy češtiny jako jazyka syntetického** (srov. Úvod do studia jazyka, téma 3):

- a. **afix** (prefix, sufix) tvoří jeden celek se slovním základem

Př.: kov-**ář** = afix **slovtvorný**
kovář-**em** = **koncovka** (afix **tvarotvorný**)

- b. jeden afix/ koncovka může vyjadřovat několik gramatických kategorií (gram. významů):

Př.: stromech rod: maskulinum, číslo: plurál, pád: lokál

- c. pro **tentýž gram. význam** existuje **více afixů/koncovek**

Př.: gen. sg. různých paradigmat (deklinačních vzorů)
pán-**a**, hrad-**u**, muž-**e**, žen-**y**, písn-**ě**, kost-**i**, měst-**a**, staven-**í**

- d. jeden afix/koncovka může mít vícero gram. významů

Př.: **-a** = nom. sg. fem. „žena“
nebo gen. sg. a nom. pl. neutra „města“

- e. omezené množství pomocných slov
byl **jsm/sono** stato, **budu** zpívat x canterò

- f. možná tzv. vnitřní flexe kořene:

Př.: nom. pl. vejce x gen. pl. vajec, srov. it. vedere x visto < lat. vīdēre)

- g. existence gram. rodu: maskulinum, femininum, neutrum (srov. v it. m. a f.)

- h. existence morfologického **pádu jmen, jehož funkcí je VYJADŘOVAT SYNTAKTICKÉ VZTAHY** (cfr. italština nebo angličtina)

- i. **shoda** substantiva s adjektivem

Př.: krásná žena/donna bella

- j. **slovosled** volný – výsledek existence **morfologického pádu** (cfr. angl., italština!!!)
(Srovnej téma 11 Slovosled české věty)

3. SLOVNÍ DRUHY v češtině a v italštině

a) čeština

slovní druhy ohebné: substantiva, adjektiva, zájmena, číslovky, slovesa

slovní druhy neohebné: příslovce, předložky, spojky, **částice**, citoslovce

Podtržené slovní druhy jsou označovány za základní, protože mají **plný význam, jsou tedy slova plnovýznamová**, a jsou větným členem základových větných struktur.

Př.: Zamilovaný mladík (subjekt) psal (predikát) často (adv. určení) své dívce (nepřímý předmět) dopis (přímý předmět).

Ostatní slovní druhy jsou tzv. **nesamostatné**: jsou to slova označovaná jako synsémantická, jsou **neplnovýznamová**, protože nabývají významu až užitím ve větě:

Př.: **No tak ty na mě budeš ještě drzý?!**

b) italština

slovní druhy ohebné (variabili): člen, substantiva, adjektiva, zájmena, číslovky, slovesa

slovní druhy neohebné (invariabili): příslovce, předložky, spojky, citoslovce

c) angličtina

(člen), substantiva, adjektiva, zájmena, číslovky, slovesa, příslovce, předložky, spojky, citoslovce

Proč nedělíme v angličtině slova na ohebná a neohebná???